

Hogy kakofónia-e a világirodalom? Nem tudni; inkább ősi munkadalok ritmusát hallani. Kovács András Ferenc kötete sok szempontból archaikus vagy historizáló alkotás: őt is magával ragadja a nyelvi régiség gyönyöre, a díszített, bizarrkodó megfogalmazások varázsa, akár csak az utólagosan sutának tűnő, kissé még kényszerűen illeszkedő soroké. Így Pantheonjában az antikvitás gyakran – és saját szójátékával: *phantasztikusan!* – megidézett anti-hősei és a későbbi századok vágánsai mellett ott találjuk a teljes régi magyar irodalmi nyelvet is.

Ehhez még egy mondatot tennék hozzá: nem hagyhatjuk ki a rímek élvezetét, KAF összes ríme zseniális, legyen akár kecske, akár echó.

KÉPES GÁBOR

(*Magvető Kiadó, Budapest, 2003,*
91 oldal, 1490 Ft)

FILIP TAMÁS:

A harmadik szem

Mondják, a macskának nemcsak egy élete van. Különös lény, az biztos; szemében távoli, mögöttes világok fényeivel – az, csakugyan: született médium. Többszörös élet, mély titkok! Hol az a költő, aki az efféle sűrűségnek hátat fordítana? Ha akadna is ilyen, az nem Filip Tamás. Az ő

szürke forrású (mert hétköznapias külszínű), de annál sejtelmesebb csobogású verseiből nehéz volna összeállítani egy macskakönyvet, habár nála is bejelentkezik macskaalkatban a misztérium. *A Délután* nem éppen lírai szerepben „ólálkodó” macskájával ellentétben a *Szoba* négy lábúja más. „A székmemen vénséges macska ül. [...] Zöld szemében néha egy filmet látok peregni; homályos képeket” – írja Filip. Termékeny homályban és rejtélyes kapcsolatokban egyébként sem szűkölködik *A harmadik szem*.

Aki nem csupán közönséges látószervével, hanem lelke szemével is olvas, hamar rá fog jönni, hogy a Filip-szövegek alanya: maga is kétlétű. A verstörténetek (az eseményesen novellaszerű versek), amelyekkel körülírja őt a szerző, szinte csak azért születnek, hogy legyen honnan befelé, a dolgok mögötti titkokra néznie. Talán ez: a befelé nézés (vagy még inkább: befelé látás) a leggyökerebb tulajdonsága. Igaz, széles irodalmi rokonságának szálai is itt érnek össze; a Valéry költötte Monsieur Teste például alapvonásainak egyikével („szemét különös módon, mintegy *bensőleg* használja”) nagy mértékben emlékeztet Filip hősére. De az eszközöknek ez a jószerével minimális igénybevétele, a módszer, ahogyan Filip közérthetően, egyszerűsre mutat rá a tapasztalati és a szellemi valóság reálitására és szétválaszthatatlan egység-

gére, közben egy füst alatt patetikus és ironikus; e sajátságok együtt mégis eredeti alkotóként tüntetik fel őt.

Igen, ez a líra nélkülöz mindenféle stiláris nagyzsolást. Ha tapintatosan hangsúlyozza, hogy a valóság összefüggő víziójából indul ki, ugyanolyan bensőségesen közvetíti e vízióval való újabb és újabb megütközését is. Az ősvilági noktürn, az *Ők ketten* micsoda szelíd, másrészt viszont kemény kép a hajdani egészről, amely eltörött; az örök barlangról, amelynek lakója volt és árvája lett az ember. „A kilépő szemét könny / futja el, mikor a markába / ömlő fényt arcához emelve / inni próbál belőle. // A belépő, karját előretartja, / mint aki éjjel villanykapcsoló / után nyúl... És tényleg, ők ketten / úgy lépnek egymáson át, / hogy láthatja mindenki: / nem egy világból valók.”

Egy másik versében pedig – megint az édeni időkre utaló áthalással – így ír: „a kert reggelre olyan üres, / hogy megfájdul tőle a szemem”. A fájdó szem a bűvőhelyén, azaz pillái lecsukván; ez a mozdulat orvosság az embernek, ám a költőnek – merthogy ő mondja: „csukott szemmel fog festeni” – új irány. Bennünk meg, e festést illetően, íme: a varakozás.

KELEMEN LAJOS

(Ráció Kiadó, Budapest, 2003, 126 oldal, 1600 Ft)

LÁSZLÓ NOÉMI:

Százegy

Soha nem találná ki az olvasó, hogy László Noémi könyve miért a fenti számnevet kapta címül. Ugye meg-hökkentő: épp ennyi, százegy vers lakik a kötetben. Ezt a matematika-ilag pontos, bár nem egészen derék (mert ötletében hetvenhétszer kiját-szott) címet azonban belül, a könyvfedelek között könnyűszerrel jóvátehetette volna a szerző – jóvátette volna, ha nem hamarkodja el könyve összerakását. De elhamarkodta; úgyhogy most a *Százegy* nem egészen százegy, tudniillik a kötet-beli versek egyike-másika, a legní-vósabbakhoz mérve: száalka a torony mellett.

László Noémi, akár hajdan az első szürrealisták, álmot tornyoz álomra.

Ám míg egyik felével minduntalan kiálmodná magát a *réalisme*-ből, amit ő többnyire szürke, érdektelen, lélekkoptató hétköznapiságnak mutat – „de szeretem az álom melegét / mikor a lábujjak hegyétől indul / azal hiteget: mindvégig marad / még azon is túl” –, addig másik énje a *sur-réalisme* kontrásaként egyre azt daldolja: „De szeretem a metsző logikát / mikor a díszleteket borogatja / zuhannak döngenek a szebb napok / az áldott virradatra” (*Altató*).

E kétirányú (olykor iránytalan-nak tűnő) játék hőse, valami életele-